

VOORSTEL TOT SAMENWERKING TUSSEN DE CLUB VAN ZEETREKWAARNEMERS (CvZ) EN DE LANDELIJKE WERKGROEP VOGELTREK TELLINGEN (LWVT)

Inleiding

CvZ en LWVT, twee verenigingen in Nederland, die zich beide met vogel-trek, c.q. vogelverplaatsingen bezig houden en tussen welke tot op heden nog vrijwel geen contact of samenwerking heeft plaats gevonden. Om hier verandering in te brengen, wil ik langs deze weg proberen belangstelling te wekken voor de simultaantellingen van de LWVT en daarop aansluitend een voorstel formuleren voor participatie van zeetrekposten, die daarvoor belangstelling hebben, aan deze simultaantellingen. Als dit allemaal lukt, zal het binnenkort mogelijk zijn om zeetrek en landtrek met elkaar te gaan vergelijken.

Enkele resultaten van simultaantellingen van de LWVT

Om te laten zien wat je onder andere kunt doen met simultane tellingen, die binnen de LWVT uitgevoerd worden, zal nu eerst van een viertal met zorg gekozen soorten een beeld van de tot dusver verkregen resultaten worden geschetst. Deze resultaten hebben betrekking op de voor- en najaren van 1982, 1983 en 1984. Op de verschillende telposten werd tijdens de 14 jaarlijkse simultaantellingen respectievelijk 1470, 1505 en 2200 uur geteld. Het seizoenspatroon komt hier niet aan de orde, alleen verschillen in treksterkte tussen de verschillende delen van ons land. Dit zal op twee verschillende wijzen worden gepresenteerd:

- 1- Kwalitatief: in een ruimtelijk plaatje van Nederland, waarbij het gemiddeld aantal waargenomen vogels per uur in klassen is ingedeeld.
- 2- Kwantitatief: door middel van het sorteren van de telposten van de Noordzeekust, IJsselmeergebied, Midden- en Oost-Nederland naar Zuid-Limburg, oftewel via een denkbeeldige as van NW- naar ZO-Nederland. Per telpost is dan het gemiddeld aantal trekkers van een soort per uur weergegeven.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

De Kokmeeuw trekt in het voorjaar over een vrij smalle baan, gelegen over het IJsselmeer, naar het noordoosten door. In Oost- en Zuidoost-Nederland is er vrijwel geen trek te zien, langs de Noordzeekust is dit onbekend! (zie figuur 1). In figuur 2 zien we dat de aantallen die in het voorjaar over het midden van het land trekken 1.5 tot 2 maal zo groot zijn als die langs en over het IJsselmeergebied worden vastgesteld. In het najaar daarentegen vindt de trek voornamelijk plaats langs de Noordzeekust en het IJsselmeergebied en worden er boven Midden-Nederland geen opvallende aantallen gezien. In het oosten

en zuidoosten van ons land worden slechts op één post grote aantallen opgemerkt. Deze post ligt langs de IJssel, zodat hier stellig sprake is van stuwving door de vallei van deze rivier. Met name op de telposten bij Hoorn en bij Bloemendaal zijn de aantallen groot (bijvoorbeeld 8500 exemplaren op 1 sep 1984 bij Hoorn). In Midden- en ZO-Nederland schommelen de aantallen tussen de 1 en 11 exemplaren per uur, beduidend lager dan in de duinen en het IJsselmeergebied, met respectievelijk 62 en 111 exemplaren per uur.

Hoe groot de aantallen zijn die op desbetreffende dagen over de Noordzee trekken, is ons helaas niet bekend. Het zou interessant zijn om hier achter te komen, onder andere omdat naar mijn idee in bepaalde perioden (met name in september) de aantallen in het IJsselmeergebied beduidend groter zijn dan langs de Noordzeekust.

Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*

De Kleine Mantelmeeuw is een echte kustsoort. In het najaar wordt hij dan ook alleen gezien langs de Noordzeekust (Bloemendaal) en in de buurt van Zeeland (Kinderdijk). Langs het IJsselmeer alsmede in overig Nederland komt de soort vrijwel niet voor. Over de Noordzee trekken de Kleine Mantelmeeuwen ongeveer in vergelijkbare aantallen langs als op de beide telposten van de LWVT (Camphuijsen & Van Dijk 1983).

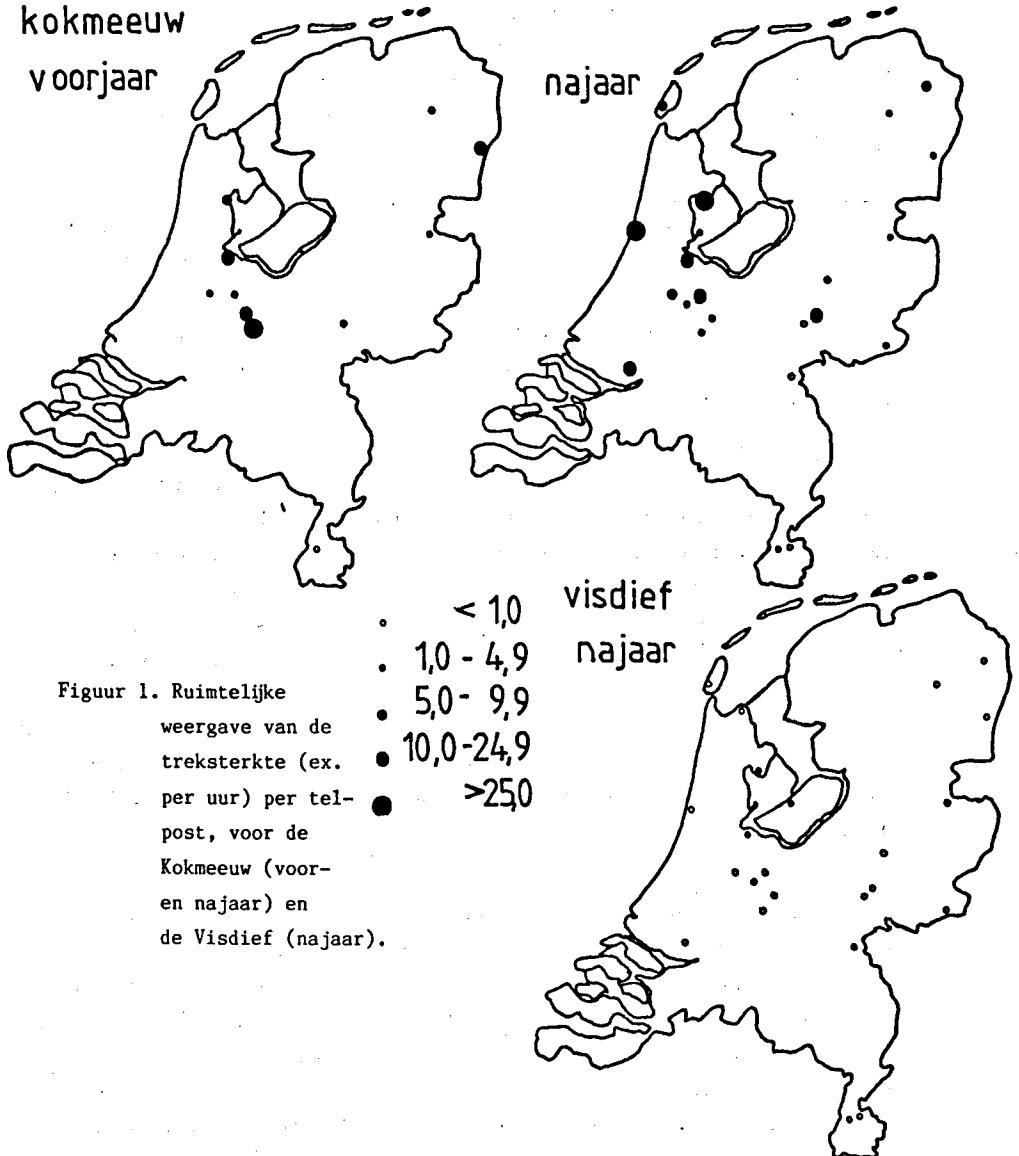
Visdief *Sterna hirundo*

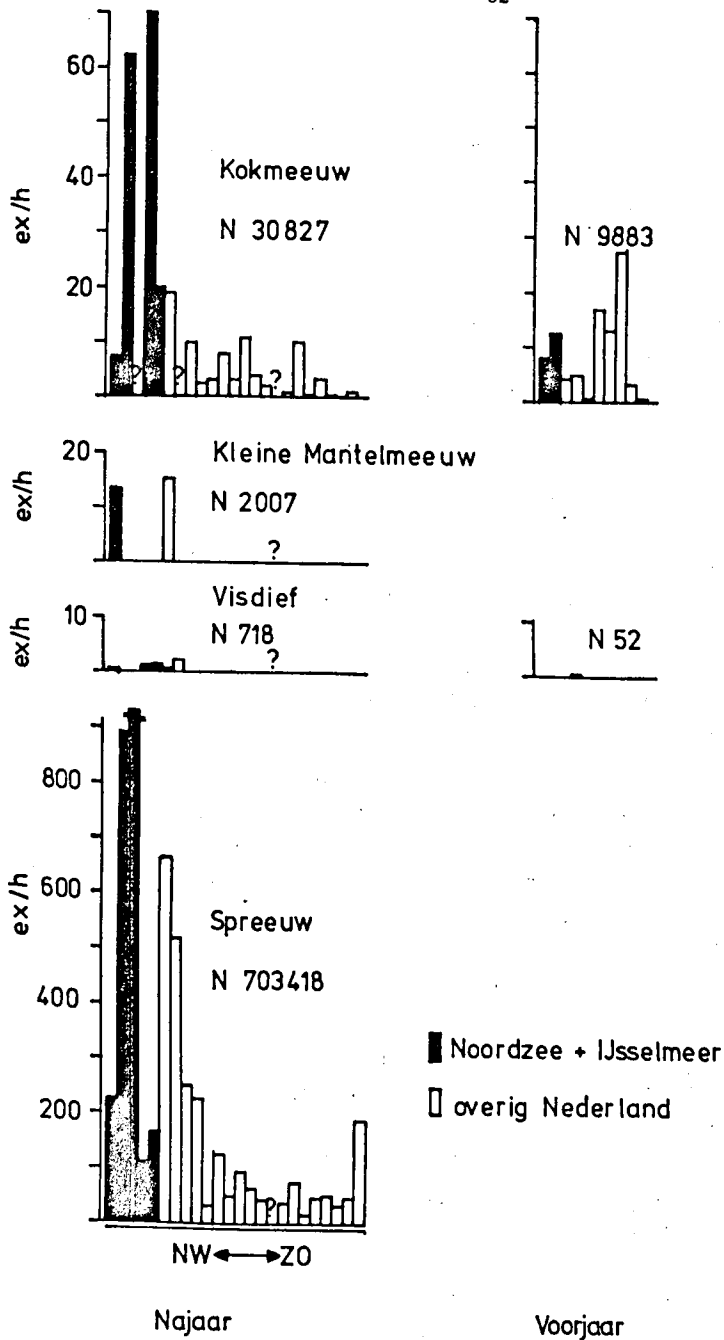
Ofschoon de aantallen Visdieven die over het vaste land en het IJsselmeergebied trekken voor een zeetrekter bijna lachertjes zijn, vallen er toch enkele aardige fenomenen op. Uit figuur 1 blijkt dat Visdieven (in het najaar) alleen maar worden waargenomen op telposten langs het IJsselmeer. In de rest van het land worden vrijwel geen of helemaal geen exemplaren gezien. In West-Nederland variëren de aantallen Visdieven die per uur passeren van 0.5 tot 2.1 per uur (figuur 2). Langs de Noordzeekust fluctueren de aantallen in het najaar tussen de 33 en 76 exemplaren per uur (Camphuijsen & Van Dijk 1983). In het voorjaar is er nog een schriller contrast tussen de aantallen langs de Noordzeekust (26-53 ex. per uur) en die in het IJsselmeergebied (maximaal 0.2 ex. per uur bij Hoorn).

Spreeuw *Sturnus vulgaris*

De laatste soort die hier besproken wordt is de Spreeuw. Ook dit is een soort die op sommige dagen massaal over zee vliegt, maar daar veelal niet geteld wordt (hopelijk zal dit vanaf dit najaar anders zijn!). Het kwantitatieve patroon van de treksterkte over Nederland is weergegeven in figuur 2. Iets dat hierbij meteen opvalt is het twee-piekige patroon. Zeer massale doortrek treedt op langs de Noordzeekust, alsmede bij Lelystad (stuwving) en, opvallend, bij Kinderdijk. In Utrecht is nog steeds sprake van flinke trek, maar naar

mate men meernaar Zuid-Limburg gaat, wordt de trekstrekke snel minder. De tweedeling in figuur 2 is waarschijnlijk te verklaren uit het feit dat de twee telposten met lagere aantallen, te weten Hoorn en Diemen, in de schaduw liggen van het IJsselmeer. De Spreeuw trekt het IJsselmeer niet over, maar verplaatst zich er langs. Zo kunnen posten als Den Oever en Lelystad gigantische trek van deze vogels verwachten, terwijl de westkust van het IJsselmeer het met beduidend lagere aantallen moet doen. Wat de verschillen zijn tussen de trek van Spreeuwen langs en over de Noordzee zal het komend najaar moeten uitwijzen.

Figuur 2. Het aantal exemplaren per uur op de simultane tellingen (1982-84) per telpost. De telposten zijn gesorteerd van Noordzeekust-IJsselmeerkust-Midden- en Oost-Nederland naar Zuid-Limburg. Achtereenvolgens zijn weergegeven Kokmeeuw (najaar en voorjaar), Kleine Mantelmeeuw (najaar), Visdief (najaar en voorjaar) en Spreeuw (najaar). In elk grafiekje geeft N het aantal exemplaren weer.

Organisatie van de simultane trektellingen

Binnen de LWVT worden in voor- en najaar om de veertien dagen simultane tellingen gehouden, waaraan zo veel mogelijk posten mee proberen te doen (in het voorjaar nu ± 20 en in het najaar ± 35 posten). Deze tellingen beginnen een half uur voor zonsopkomst en eindigen een half uur na zonsondergang. Het is in principe de bedoeling dat op de geplande dagen de gehele dag geteld wordt, maar in de praktijk blijkt dat dit voor de meeste telposten niet haalbaar is. Om deze reden wordt er vanaf 1984 een splitsing gemaakt in telposten die alleen ochtendtellingen uitvoeren en telposten die vele uren doortellen. Een ochtendtelling is hierbij gedefinieerd als een telling vanaf een half uur voor zonsopkomst tot twee uur erna, dus $2\frac{1}{2}$ uur en wel tot op de minuut nauwkeurig. Daarom worden van elke teldag twee totalen gevraagd, namelijk het totaal van de dagtelling (inclusief de ochtendtelling) en het totaal van de eerste tweeënehalf uur (= de ochtendtelling). Hoewel dit een omslachtige zaak is voor de waarnemers, wordt er toch nadrukkelijk op aangedrongen om de gegevens zo te presenteren, omdat anders de verslaggeving in de problemen komt.

Telposten van de CvZ die mee willen doen aan de simultaantellingen van de LWVT kunnen bij ondergetekende voorgedrukte formulieren verkrijgen, met in het kort enige aanwijzingen erbij. Alle teldagen vallen op zaterdagen, zodat het goed mogelijk is om een groot deel van de dag te tellen. Bespreek binnen de groep tellers even wie al het materiaal van de betreffende dag verzamelt. Het gaat slechts om de totalen van de gehele dag en van de eerste $2\frac{1}{2}$ uur, alsmede het totaal aantal getelde uren. Omdat er tot dusver nog slechts zeer weinig posten langs de Noordzeekust zijn (hier komt nu langzamerhand enige verandering in), zou het leuk zijn, als er materiaal verzameld zou worden van de gehele Noordzeekust. Met name denk ik hierbij aan de telposten Westerslag (Texel), Hondsbosche Zeewering, IJmuiden, Scheveningen en Westkapelle.

Het komende najaar (1986) zijn de dagen als volgt vastgesteld:

datum	teltijd ochtendtelling	teltijd dagtelling
16- 8	5.55 - 8.25	5.55 - 21.33
30- 8	6.18 - 8.48	6.18 - 21.02
13- 9	6.41 - 9.11	6.41 - 20.31
27- 9	7.04 - 9.34	7.04 - 19.58
11-10	6.27 - 8.57	6.27 - 18.26
25-10	6.51 - 9.21	6.51 - 17.56
8-11	7.16 - 9.46	7.16 - 17.30
22-11	7.41 - 10.11	7.41 - 17.00

Opmerking: tel gewoon in klokuren, maar zet na het einde van de ochtendtelling een streep in je notitieboekje, zodat de ochtendtotalen er gemakkelijk zijn uit te halen.

Voor de geïnteresseerde zeetrekters is er een verslag te verkrijgen van landtrektellingen in het najaar van 1984, zodat men kan zien, hoe de verslaglegging in elkaar zit en wat er zoal gezien wordt.

Tot slot wil ik iedereen vragen dit najaar op de genoemde data van de simultaantellingen naast de standaard zeetreksoorten ook de landvogels te tellen, zodat het najaarsverslag over 1986 voor het eerst een overzicht zal kunnen geven van aantals- en soortverschillen tussen over zee en over land vliegende vogels.

Literatuur

Camphuysen, C.J. & Dijk, J.van 1983. Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79. Limosa 56: 81-230.

Hans van Gasteren
Mecklenburgstraat 18
1623 JP HOORN
tel.: 02290 - 11483
secretaris LWVT

Teldata voor simultane trektellingen in 1987

<u>1987-voorjaar</u>	<u>1897 najaar</u>
14 februari	22 augustus
28 februari	5 september
14 maart	19 september
28 maart	3 oktober
11 april	17 oktober
25 april	31 oktober
9 mei	14 november
23 mei	28 november

Voor de begintijden, voor zonsopgang, dient men of de krant te raadplegen, of de te zijner tijd van de LWVT te ontvangen papieren.

Veel succes ermee!

Hans van Gasteren